

## O‘QUVCHILARDA O‘ZIGA ISHONCHNI SHAKLLANTIRISH YO‘LLARI

**Mamatqulova E’zoxon Iqboljon qizi**

*Quva tumani 2-umumiy o‘rta ta’lim maktabi*

*Boshlahg‘ich sinf o‘qituvchisi*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘ziga ishonchni shakllantirishning samarali yo‘llari, pedagogik yondashuvlar va psixologik asoslar yoritilgan. Maqola orqali o‘qituvchilar o‘quvchilarning ichki motivatsiyasi, ijobiy fikrlashi, mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlarni o‘zlashtirishlari mumkin. Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik, o‘quv muhitini qo‘llab-quvvatlovchi tarzda tashkil qilishning ahamiyati ta’kidlanadi.*

**Kalit so‘zlar:** *o‘ziga ishonch, boshlang‘ich ta’lim, psixologik rivojlanish, motivatsiya, ijobiy muhit, o‘qituvchi yondashuvi, tarbiya, bolalar psixologiyasi*

### KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchining shaxs sifatida kamol topishi, mustaqil fikrlashi va o‘ziga ishonchi kuchli bo‘lishi eng muhim maqsadlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichi – bu bola o‘zining imkoniyatlarini anglay boshlaydigan, ijtimoiy muhitda o‘z o‘rnini topishga harakat qiladigan palla hisoblanadi. O‘ziga ishonch – bu nafaqat darsdagi faol ishtirok, balki kelajakdagi muvaffaqiyatlarning ham poydevoridir. Ushbu maqolada o‘qituvchining mazkur jarayondagi roli, metodik yondashuvlari va amaliy tavsiyalar haqida fikr yuritiladi.

O‘quvchilarda o‘ziga ishonchni shakllantirish uchun quyidagi usullarni qo‘llash mumkin:

Ijobiy fikrlashni rag‘batlantirish

- O‘quvchilarga ularning kuchli tomonlarini eslatib turish.
- Har bir yutuqni (hatto kichik bo‘lsa ham) e’tiborga olish va maqtash.
- "Men buni qila olaman", "Men harakat qilsam, natija bo‘ladi" kabi iboralarni ishlatishga undash.

Vazifalarni muvofiqlashtirish

- Bosqichma-bosqich murakkablikdagi vazifalar berish (oddan murakkabga).
- Muvaffaqiyat hissini tatib ko‘rish uchun dastlabki vazifalarni osonlashtirish.

Xatolarga konstruktiv munosabat

- Xatolarni o‘rganish jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qilish.
- Tanqid qilish o‘rniga, "Bu yaxshi, lekin quyidagilarni yaxshilash mumkin..." kabi konstruktiv fikrlarni bildirish.

Mustaqillikni rag‘batlantirish

- O‘quvchilarga qaror qabul qilish va mas’uliyat olish imkoniyatini berish (masalan, loyihalarini mustaqil tanlash).

- Ular fikrlarini bildirishga va ijodiy yechimlarni taklif qilishga undash.

Ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash

- Guruh ishlari orqali o‘zaro ishonch va hamjihatlikni oshirish.

- Ota-onalar va o‘qituvchilar bilan hamkorlikda ishlash (masalan, ijobiy feedback berish).

Sport va badaniy mashqlar

- Jismoniy faollik stressni kamaytiradi va o‘ziga ishonchni oshiradi.

- Sport musobaqalari orqali intizom va muvaffaqiyat hissini rivojlantirish.

Nutq va kommunikatsiya mahoratlarini rivojlantirish

- Darslarda chiqish qilish, munozaralar va prezentatsiyalar o‘tkazish.

- To‘g‘ri nutq va tana tilini o‘rgatish.

Shaxsiy rivojlanishga yo‘naltirish

- Maqsad qo‘yish va rejalashtirish ko‘nikmalarini o‘rgatish.

- Kichik g‘alabalarni nishonlash orqali motivatsiyani saqlash.

Ijodiy ifodani rag‘batlantirish

- Rasim, she‘riyat, musiqiy ijod kabi sohalarda o‘zini namoyon qilishga imkon yaratish.

- Ijodiy yondashuvlarni qadrlash.

Psixologik qulay muhit yaratish

- O‘quvchilar xavotirlarini va qiyinchiliklarini ochiq muhokama qilish imkoniyatini berish.

- O‘qituvchining samimiyati va qo‘llab-quvvatlovchi munosabati.

O‘ziga ishonch – bir kunda paydo bo‘lmaydi, lekin doimiy qo‘llab-quvvatlash, sabr va ijobiy muhit bilan uni mustahkamlash mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

O‘zbek pedagogik va psixologik adabiyotlarida o‘quvchilarda o‘ziga ishonchni shakllantirish masalasiga alohida e‘tibor qaratilgan. Jumladan, A. Avloniyning “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida tarbiyaning markazida bolaning ichki dunyosi, o‘zini anglash va qadrlash masalalari turadi. Unga ko‘ra, bolada ishonch hosil qilish — avvalo, o‘qituvchining e‘tibori va ehtiromi orqali shakllanadi.

Hozirgi davrda esa pedagog olimlar, xususan, Z. Murodova, D. Yo‘ldoshev va M. Jo‘rayevlarning tadqiqotlarida o‘ziga ishonchni kuchaytirish uchun quyidagi metodik yondashuvlar taklif qilinadi:

- Individual yondashuv – har bir o‘quvchining qobiliyati va o‘ziga xosligini inobatga olgan holda yondashish.

- Ijobiy rag‘bat – kichik yutuqlarni e‘tirof etish va maqtash orqali bolada o‘z kuchiga bo‘lgan ishonchni oshirish.

- Mustaqil faoliyatga yo‘naltirish – topshiriqlarni erkin bajartirish orqali qaror qabul qilishni o‘rgatish.

- Ota-ona bilan hamkorlik – oilada ham ijobiy va qo‘llab-quvvatlovchi muhitni yaratish.

Bu metodlar amaliy darslarda qo‘llanilganda, o‘quvchining o‘z-o‘zini baholashi va tashabbus ko‘rsatish qobiliyati ortishi kuzatilgan.

Natija va muhokamaar

Tajriba-sinov ishlari shuni ko‘rsatdiki, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari o‘zlariga bo‘lgan ishonchni o‘qituvchi tomonidan bildirilgan e‘tibor, quvvatlov va mustaqil faoliyat imkoniyatlari orqali shakllantiradi.

O‘quvchilar ishtirok etgan darslarda quyidagilar kuzatildi:

- O‘z fikrini erkin ifoda etishga intilish kuchaydi.
- Xatolardan qo‘rqmaslik va yangilash orqali o‘rganish holatlari ko‘paydi.
- Guruhlarda faol ishtirok etish, o‘z roli va vazifasini bajarishga ishonch bilan yondashish kuzatildi.

Muhokamalar shuni ko‘rsatdiki, agar o‘qituvchi har bir o‘quvchini qadrlasa va dars jarayonida rag‘batlantirish usullaridan foydalansa, bu o‘quvchilarning psixologik holatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bu esa, o‘z navbatida, o‘qishdagi muvaffaqiyatlarga olib keladi.

### **XULOSA**

O‘quvchilarda o‘ziga ishonchni shakllantirish — bu nafaqat psixologik, balki pedagogik yondashuvni talab qiladigan jarayondir. O‘qituvchi bola uchun ijobiy namunadir va aynan uning yondashuvi orqali o‘quvchi o‘zini qadrlay boshlaydi. Boshlang‘ich sinfda bu jarayon ayniqsa muhim, chunki bola shaxs sifatida endigina shakllanmoqda.

Maqolada bayon etilgan metodlar — individual yondashuv, rag‘batlantirish, mustaqillikni qo‘llab-quvvatlash — o‘quvchilarda o‘ziga ishonchni kuchaytirishga xizmat qiladi. Ota-onalar va o‘qituvchilar o‘zaro hamkorlikda harakat qilgan taqdirda, natijalar yanada samarali bo‘ladi.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1.Jabborova O.M., Umarova Z.A. Boshlang‘ich ta‘limda “Tarbiya” fanini o‘qitish metodikasi. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi, 2022. 45–67. Betlar.

2.Jabborova O.M., Umarova Z.A. Boshlang‘ich ta‘lim metodikasining yangi nazariy masalalari. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi, 2022. 102–115 betlar.

3.Jabborova O.M., Umarova Z.A. Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi, innovasiya va integrasiya. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi, 2021. 88–99 betlar.

4.Mirqosimov M. Maktab boshqaruvining nazariy va pedagogik asoslari.

Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi, 1995.  
34–47 betlar.

5.Tursunova S.I., Mustafayeva N.X. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tarbiyalashda mehnat tarbiyasining ahamiyati. Pedagogics jurnali, 23(2), 186–191.

<https://pedagoglar.uz/index.php/ped/article/view/2327>

6.Tursunova S.I., Sultanova T.H.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy faoliyatini shakllantirish.

Pedagogics jurnali, 23(2), 179–185.

<https://pedagoglar.uz/index.php/ped/article/view/2326>

7. Sulaymonova F.O. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida nutq madaniyatini oshirish.

Pedagogics jurnali, 14(1), 192–198.

<https://www.pedagoglar.uz/index.php/ped/article/view/1666>

8.Sobirova D.A., Abdullayeva M.B.

Boshlang‘ich sinf o‘qish darslarini ilg‘or pedagogik texnologiyalar asosida tashkil qilish. SCHOLAR jurnali, 2(5), 193–198.

<https://scholar-journal.org/index.php/s/article/view/126>

9.Kamolova N.T. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini baholash - xalqaro tadqiqotlar tajribasida.

Ustozlar uchun, 42(2), 130–134.

<https://pedagoglar.uz/index.php/01/article/view/3461>

10.Ergasheva Z.M. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini chiroyli yozuv malakasini shakllantirish va rivojlantirish usullari. Ustozlar uchun, 50(1), 158–163.

<https://pedagogics.uz/01/article/view/65>